

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

1-1974

Vast.toim. Olavi Koivukangas
Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Turun yliopisto
20500 Turku 50 puh. 921-17536

SISÄLLYS

	sivu
SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN ORGANISAATIO	1
SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN TOIMINTAA ALOITETTAESSA	3
BUKARESTIN VÄESTÖKONFERENSSIN SIIRTOLAISUUTTA KOSKEVAT PERIAATTEET JA TAVOITTEET	6
NYKYPÄIVÄN EUROOPPALAISET MUUTTOVIRrat	10
Altti Majava: SIIRTOLAISUUS - VÄLIVAIHE VAI VÄLTÄMÄTTÖMYYS	11
SIIRTOLAISUUS VÄESTÖPOLIITTISILLA PÄIVILLÄ	13
Markku Tapio: ULKOMAALAISET SUOMESSA	20
Tapani Tuomiharju: PAKOLAISTEN VASTAANOTTAMINEN CHILESTÄ JA HEIDÄN SIOJTTAMISENSA SUOMEEN	23
Ilkka Pärssinen: ARGENTIINAN JA PARAGUAYN SUOMALAIS-SIIRTOKUNNAT	27

SIIRTOLAIUUSSINSTITUUTIN ORGANISAATIO

Siirtolaisuusinstituuttia ylläpitävä säätiö perustettiin Turussa 15.3.1974, jolloin myös valittiin säätiön valiaikainen valtuuskunta ja hallitus vuoden 1974 loppuun.

V.A. HALLITUS

Puh.joht. prof. Vilho Niitemaa, Turun yliopisto
Varapuh.joht. hallitussihteeri Lauri Lehtonen, Opetusministeriö

Jäsenet:

toim.joht. Tauri Aaltio, Suomi-Seura
lähetystöneuvos Anders Huldén, Ulkoasiainministeriö
professori Lars Huldén, Helsingin yliopisto
toim.joht. Jouko Hulkko, Väestöliitto
professori Oscar Nikula, Åbo Akademi
toim.pääll. Holger Quick, Työvoimaministeriö

Lisäksi valtuuskunta valinnee syyskokouksessaan hallituksen jäseneksi myös Turun kaupungin edustajan, koska Turun kaupunki on ollut erittäin myönteellinen hankkeelle ja osallistunut huomattavalla summalla säätiön perusrahoituksen kartuttamiseen.

V.A. VALTUUSKUNTA

Puh.joht. prof. Jorma Pohjanpalo, Suomi-Seura

Jäsenet:

toht. Ahti Auranen, Kirkon ulkomaanasiain toimikunnan diasporatyön valiokunta
varatuom. Eva-Brita Björklund, Unioni Naisasiainliitto Suomessa r.y.
pääsiht. Sakari Haapaniemi, Suomalaisuuden Liitto
prof. Niilo Hallman, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
prof. Lars Huldén, Helsingin yliopisto
liikkeenjoht. Esko V. Koskelin, Suomen Nuorison Liitto
Jaostosiht. Kauno Lehto, Varsinais-Suomen Maakuntaliitto
projektinjohtaja Altti Majava, Työvoimaministeriö
arkkitehti Raimo Narjus, Seutus suunnittelun Keskusliitto
prof. Armas Nieminen, Tampereen yliopisto
prof. Oscar Nikula, Åbo Akademi
toim.joht. Eero Numerla, Turun yliopisto
dos. Veijo Saloheimo, Joensuun Korkeakoulu
kouluneuvos Jussi Saukkonen, Suomi-Amerikka Yhdistysten Keskusliitto
VTT Aarno Strömmer, Väestöliitto
toim. Osmo Vatanen, Immigrant-Institutet, Tukholma
prof. Uno Varjo, Oulun yliopisto
prof. Pertti Virtaranta, Helsingin yliopisto

Jyväskylän yliopisto ei ole vielä nimennyt ehdokasta valtuuskuntaan.

Perustamisen jälkeen Pohjola-Norden yhdistys on liittynyt jäseneksi ja nimennyt ehdokkaaksi valtuuskuntaan kaupunginjohtaja Tuure Salon (varamiehenä johtaja Ahti Fredriksson).

TOIMISTO

Siirtolaisuusinstituutti toimii Turun yliopiston yleisen historian laitoksen yhteydessä.

Henkilökunta: Ph.D. Olavi Koivukangas	johtaja
Huk Maija-Liisa Kalhama	toimistos sihteeri
Huk Kaija Turpeinen	toimistoapulainen

Osoite: Siirtolaisuusinstituutti
Turun yliopisto
20500 Turku 50
puh. 921 - 17536

TIEDOTUKSIA

KOKOUKSET

Siirtolaisuusinstituutissa tiistön valtuuskunnan kokous pidetään perjantaina 22.11.1974 klo 13 Turun yliopiston yleisen historian laitoksessa.

Lounas klo 12 Upseerikerholla Kaivokatu 12.

Säätiön hallitus kokoontuu samana päivänä klo 11 yleisen historian laitoksessa.

INSTITUUTIN JOHTAJAN AMERIKAN MATKA

Olavi Koivukangas vierailee Yhdysvalloissa ja Kanadassa 25.11. - 18.12.1974 tutkimassa vastaaviin amerikkalaisiin laitoksiin:

- 1) Center for Migration Studies, New York
- 2) Center for Immigration Studies, University of Minnesota
- 3) Lakehead University Thunder Bayssa Kanadassa, jonne parhaillaan suunnitellaan Finnish Research Center iä.
- 4) Institute for Behavioural Research, Yourk University, Toronto

Lisäksi matkaan sisältyy käynnit mm. Michiganin yliopistossa ja Suomi-Collegessa Hancockissa sekä neuvotteluja amerikansuomalaisten ja muiden siirtolaisuudesta kiinnostuneiden järjestöjen kanssa. Raportti matkasta ilmestyy myöhemmin.

PERUSKYSELY

Syyskuussa jakeluun lähteneeseen peruskyselyymme olemme saaneet ilahduttavan runsaasti vastauksia, joiden pohjalta olemme aloittaneet siirtolaisbibliografian aineiston keräämisen. Pyydämme niitä, jotka eivät vielä ole vastanneet, hoitamaan asian mahdollisimman pian. Peruskyselylomakkeita ja -kortteja on saatavissa toimistostamme.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN TOIMINTAA ALOITETTAESSA

Siirtolaisuudesta sekä maan sisäisestä että ulkomaille suuntautuvasta, on muodostunut tärkeä ja laaja-alainen yhteiskunnallinen ilmiö, johon kaikkilalla maailmassa kiinnitetään enenevässä määrin huomiota. Jotta Suomi pysyisi tämän kehityksen tasalla ja koska siirtolaisuutta koskevan tiedon määrä alkaa olla tavattoman suuri, tarvitaan siihen keskittyvä erillinen laitos. Tiedon määrän räjähdysmäisestä kasvusta johtuu, että kansainvälinen kehitys on vienyt kohti aloittain erikoistuneita keskuksia. Tavoitteena on, että missä hyvänsä maailmassa kyetään seuraamaan muualla tapahtuvaa alan tutkimus- ja selvitystyötä. Erityisesti UNESCO on pyrkinyt kehittämään maailmanlaajuisia dokumentaatiokeskusten järjestelmää.

Suomessa siirtolaisuuteen kohdistunut tutkimustoiminta on ollut hajanaista eri yliopistoissa, ministeriöissä ja erilaisissa järjestöissä. Tutkimusten edellytysten parantamiseksi, työnjaon edistämiseksi (tutkimusaiheiden päällekkäisyyttä on esiintynyt) tarvitaan siirtolaisuuteen keskittyvä pysyvä instituutio. Lisäksi siirtolaisuuteen kohdistuva informaation tarve ja parhaillaan käynnissä olevan tutkimustyön tulosten julkaisutoiminta, samoin kuin kansainvälisten yhteyksien kehittäminen ovat lisänneet laitoksen perustamisen välttämättömyyttä.

Kuluvan vuoden maaliskuussa perustettiin Siirtolaisuusinstituuttisäätiö, johon kuuluvat maamme kaikki yliopistot, Suomi-Seura, Väestöliitto ja suuri joukko muita siirtolaisuudesta kiinnostuneita yhteisöjä sekä valtiovallan edustajina opetus-, ulkoasiain- ja työvoimaministeriö.

Siirtolaisuusinstituutti on perustettu parantamaan tutkimuksen edellytyksiä keräämällä tietoja alan saavutuksista tutkijoille, opettajille, opiskelijoille, valtiovallalle, tiedotusvälineille jne. Toimiminen siirtolaisuuden dokumentaatiokeskukseksi on aloitettu tehtäväkentän kartoituksella siten, että instituutti on lähettänyt yliopistoille, tutkimuslaitoksille jne. kyselylomakkeen, jossa tiedustellaan aikaisempia tutkimuksia ja julkaisuja, tämän hetken tilannetta ja tulevaisuuden suunnitelmia sekä mahdollista lähdeaineiston tarvetta. Tavoitteena on luoda siirtolaisuustutkimusten kansallinen keskusrekisteri, tietokeskus, josta aikaa myöten on tarkoitus kehittää myös lähdeaineiston keskusrekisteri perustuen ATK-ohjelmointiin ja käsittelyyn. Tarkoitus ei ole, että tieto kerättäisiin välttämättä yhteen pisteeseen, vaan alueellisen työnjaon puitteissa tutkimusta suorittaviin laitoksiin.

Dokumentaatiokeskus vain koordinoisi aineiston keruuta ja toimisi tiedonvälittäjänä.

Perusteellinen tutkimustilanteen tuntemus antaisi Siirtolaisuusinstituutille mahdollisuuden toimia tutkimusta konsultoivana ja työnjakoa yliopistojen ja muiden tutkimuskeskusten välille kehittävässä elimenä.

Työnjaon kehittämisen ohella toinen tutkimukseen liittyvistä perustehtävistä olisi suomalaisen, tai yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa, siirtolaisuusbibliografian laatiminen. Perusteellisen bibliografian puute on jo kauan todettu suureksi haitaksi. Tiedot saataisiin osaksi aikaisemmin mainitulla tutkimuslaitoksille osoitetulla tiedustelulla, osaksi eri laitosten jo valmiiksi keräämistä kokoelmista. Tällä hetkellä kukin tutkija joutuu itse keräämään hajanaisista lähteistä bibliografista tietoutta ja tieteen kehityksen mukana pysyminen vaatii paljon aikaa ja ponnistuksia. Koska julkaistut bibliografiat vanhenevat nopeasti, tavoite olisi, että niitä julkaistaisiin säännöllisesti, ja väliaikoina instituutti välittäisi tietoja uusista tutkimuksista.

Siirtolaisuuteen keskittyvä tiedotuspalvelu tulee olemaan yksi instituutin toimintamuodoista. Tarkoituksena on välittää tiedon tarvitsijoille tietoa siirtolaisuudesta. Tämä sisäinen tiedotustoiminta tapahtuisi lähinnä "Siirtolaisuus - Migration" uutislehden avulla. Tiedotustoimintaa tulevat olemaan myös aikaisemmin mainitut bibliografiat ja muu julkaisutoiminta. Siirtolaisuusinstituutti tulee julkaisemaan kolme kirjasarjaa siten, että A-sarja ilmestyy suomeksi, B-sarja ruotsiksi ja C-sarja englanniksi. Ensimmäinen, Migration Studies C1, Reino Kero, "Migration from Finland to North America in the years between the United States Civil War and the First World War", on jo ilmestynyt ja on saatavana instituutin toimistosta hintaan 30 mk tai 8 US \$. Tulot käytetään uusien tutkimusten julkaisemiseen. Lähiaikoina ilmestyy pari muuta kirjaa. Suppeampia tutkimuksia varten on pitkän tähtäyksen suunnitelmissa Scandinavian Migration Review-niminen aikakauskirja. Siirtolaisuusinstituutti on myös saanut tehtäväkseen toimitta juhla-kirjan suomalaisten osallistumisesta Yhdysvaltojen rakentamiseen USA:n täyttäessä 200 vuotta 1976. Lisäksi Duluthissa Yhdysvalloissa viime huhtikuussa pidetyn siirtolaiskonferenssin asiakirjat on tarkoitus painattaa instituutin toimesta. Tämä julkaisu "The Finnish - American experience the Western Great Lakes Region; New perspectives" toimitetaan syksyn kuluessa yhteistyössä Minnesotan yliopiston siirtolaisuustutkimuskeskuksen kanssa.

Siirtolaisuusinstituutin tärkeänä toiminta-alueena tulee olemaan yhteistyön kehittäminen muissa maissa toimivien vastaavien laitosten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa harjoittamalla tutkimusyhteistyötä ja muuta tietojen vaihtoa, osallistumalla ja järjestämällä kansainvälisiä seminaareja, kongresseja yms. Kansainvälisten yhteyksien kehittämiseksi instituutin johtaja vierailee USA:ssa ja Kanadassa vastaavanlaisissa laitoksissa vuoden 1974 lopulla. Matka liittyy myös aikaisemmin mainitun Yhdysvaltojen 200-vuotisjuhlakirjan toimittamiseen ja Duluthin konferenssin asiakirjojen julkaisemiseen. Osana kansainvälistä toimintaa instituutti pyrkii nimenomaan julkaisujensa avulla pitämään yhteyttä eri maissa oleviin suomalaisiin siirtolaisiin. Lähtökohtana on Siirtolaisasiain Neuvottelukunnan II osamietinnössä esittämä ajatus, että Suomen yhteiskunnan vastuu jäsenistään ulottuu myös ulkomailla asuviin suomalaisiin. Siirtolaisten kontakteja kotimaahan tulisi vahvistaa, jotta täten toisaalta turvattaisiin edellytykset siirtolaisten identiteetin säilymiseen ja osaltaan edistettäisiin sopeutumista vieraisiin oloihin vähentämällä vieraantuneisuutta ja juurettomuutta. Informaation saaminen siirtolaisuustutkimusten muodossa olisi hyödyllistä siirtolaisille. Tässä informaation levitystyössä voidaan käyttää hyväksi erityisesti siirtolaisten omia lehtiä. Täten myös osaltaan ehkä helpotettaisiin siirtolaisten takaisinpaluuta.

Siirtolaisuusinstituutin henkilökuntaan kuuluu tällä hetkellä johtaja ja toimistosihiteeri sekä toimistoapulainen. Tavoitteeksi on asetettava elinvoimaisen yksikön luominen. Siksi tarvittaisiin henkilökuntaan yksi dokumentalisti ja yksi informatikko. Dokumentalisti toteuttaisi dokumentoinnin teknisen puolen, informatikko taas keskittyisi julkaisu- ja tiedotustoimintaan.

Siirtolaisuusinstituutti lähtee liikkeelle kokeilunomaisesti. Tehtäväkenttä on rajaton. Syksyn 1974 kuluessa saatujen kokemusten perusteella voidaan sitten vuoden lopulla analysoida tilanne ja laatia toimintasuunnitelmia vuodelle 1975. Tärkeintä on, että Siirtolaisuusinstituutista muodostuisi joustava ja elämänläheinen nykyistä yhteiskuntaa ja sen kehitysnäkymiä parhaalla mahdollisella tavalla palveleva laitos.

BUKARESTIN VÄESTÖKONFERENSSIN SIIRTOLAISUUTTA KOSKEVAT PERIAATTEET JA TAVOITTEET

Maailman väestökongressissa Bukarestissa, johon oli kutsuttu osanottajia 149 maasta, hyväksyttiin 30.8.1974 väestöpoliittinen toimintaohjelma, jossa siirtolaisuus on keskeisellä sijalla. Ohjelmassa todettiin erityisinä huolenaiheina olevan toisaalta ammattitaidottomien siirtotyöläisten ja toisaalta ammattitaitoisen ja akateemisesti koulutetun työvoiman muuttoliike. Edellisen kohdalla on kysymys usein suurista lukumääristä ja esiin kohoavat kysymykset siitä, kohdellaanko näitä työntekijöitä oikeudenmukaisesti ja asiallisesti niissä maissa, joihin he muuttavat. Lisäksi ongelmana on perheiden hajoaminen ja joukko muita sosiaalisia ja taloudellisia kysymyksiä sekä entisessä että uudessa kotimaassa. Ammattitaitoisen ja akateemisesti koulutetun työvoiman muutto puolestaan merkitsee kehitysmailla usein lahjakkuuksien menetystä teollistuneiden maiden hyväksi.

Seuraavassa esiteidän alustava suomennos maailman väestöpoliittisen toimintaohjelman siirtolaisuutta koskevista suosituksista.

Siirtolaisuus

- Suositellaan, että hallitukset ja kansainväliset järjestöt yleensä helpottaisivat vapaaehtoista kansainvälistä muuttoliikettä. Tällainen muuttoliike ei saisi kuitenkaan perustua sellaisiin rotunäkökohtiin, jotka ovat vahingoksi maan syntyperäiselle väestölle. Siirtolaisuuden merkitys vaihtelee suuresti maasta toiseen niiden alueen, väestön suuruuden ja kasvuvauhdin, sosiaalisen ja taloudellisen rakenteen sekä ympäristöolosuhteiden mukaan.
- Hallituksia, jotka pitävät siirtolaisuutta maalleen tärkeänä joko lyhyellä tai pitkällä tähtäyksellä, kehoitetaan käymään sopivissa tapauksissa kahdenkeskisiä tai monenkeskisiä neuvotteluja ottaen huomioon YK:n peruskirjan periaatteet, yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen (Yhdistyneitten Kansakuntien järjestelmän asiaa koskevat päätökset) sekä muut kansainväliset asiakirjat ja pyrkien saattamaan sopusointuun näihin muuttoliikkeisiin vaikuttavan politiikkansa. Kansainvälisiä järjestöjä kehoitetaan tarjoamaan pyydettyä rinnastettua teknillistä ja taloudellista apua helpottaakseen väestön asuttamista uuteen kotimaahansa.
- Pakollisesta siirtolaisuudesta aiheutuvat pakolaisten ongelmat, mukaanluettuna

heidän oikeutensa palata kotiinsa ja omaisuutensa pariin, tulisi myös ratkaista YK:n peruskirjan asiaa koskevien periaatteiden, yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen ja muiden kansainvälisten asiakirjojen mukaisesti.

- Maiden, jotka ovat huolissaan työvoiman siirtymisestä muihin maihin ja jotka haluavat rohkaista ja avustaa sen maahan jäämistä tai paluuta, tulisi ryhtyä erityisiin ponnisteluihin valtakunnallisella tasolla luodakseen suotuisia työtilaisuuksia. Teollistuneiden maiden tulisi yhdessä kehitysmaiden kanssa myötävaikuttaa näiden päämääriin saavuttamiseen joko kahdenkeskisesti tai alueellisten järjestöjen ja kansainvälisen yhteisön kautta, lisäämällä pääoman tarjontaa, teknistä avunantoa ja vientimarkkinoita sekä parantamalla kauppaehtoja ja tuotantoteknologiaa.

- Siirtotyöläisiä vastaanottavien maiden tulisi tarjota heille ja heidän perheilleen asiallinen kohtelu ja riittävät sosiaalipalvelut sekä huolehtia heidän fyysisestä turvallisuudestaan ILO:n asiaa koskevien sopimusten ja suositusten sekä muiden kansainvälisten asiakirjojen määräysten mukaisesti.

- Siirtotyöläisten kohtelussa hallitusten tulisi nimenomaan pyrkiä ehkäisemään alhaisempien palkkojen tai muiden eriarvoisten olosuhteiden muodossa esiintyvä syrjintä työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa sekä pyrkiä heidän ihmisoikeuksiensa säilyttämiseen, vastustamaan heihin kohdistuvia ennakkoluuloja ja poistamaan esteitä heidän perheidensä yhteensaattamisen tieltä. Hallitusten tulisi sallia pysyvästi maahan asettuneiden siirtolaisten säilyttää omat kulttuuriperinteensä muun muassa omaa äidinkieltään käyttämällä. Luvatonta siirtolaisuutta rajoittavien lakien ei tulisi koskea ainoastaan laittomia siirtolaisia itseään vaan myös henkilöitä, jotka kannustavat tai helpottavat heidän lainvastaista muuttoaan maahan, ja näiden lakien tulisi olla sopusoinnussa kansainvälisen oikeuden ja ihmisen perusoikeuksien kanssa. Hallitusten tulisi ottaa huomioon humanitääriset näkökohdat maassa laittomasti oleskelevien muukalaisten kohtelussa.

- Koska koulutusta saaneiden henkilöiden siirtyminen kehitysmaista teollistuneisiin maihin haittaa vakavasti kehitysmaiden edistystä, on tarpeen hahmotella kiireesti kansallista ja kansainvälistä politiikkaa tämän koulutetun väestön muuton hillitsemiseksi ja sen haitallisten vaikutusten torjumiseksi; tässä yhteydessä on myös mahdollista laatia ohjelmia sopivan teknologisen tiedon toimittamiseksi lähinnä teollistuneista maista siinä laajuudessa kuin tätä tietoa voidaan soveltaa ja omaksua sitä

vastaanottavassa maassa.

- Ammattikoulutusta saaneen ja akateemisesti koulutetun työvoiman voimakkaasta siirtolaisuudesta kärsivien kehitysmaiden tulisi tehdä laajamittaisia investointeja tieteellisiin ja teknisiin ohjelmiin operustoiminnan ja työvoimasuunnittelun muodossa sekä muihin ohjelmiin ja toimenpiteisiin saattaakseen käytettävissä olevan ammattitaitoisen työvoiman ja työpaikat paremmin toisiaan vastaaviksi sekä lisätä tällaisen henkilöstön motivaatiota antaa oma panoksensa maansa kehitykseen. Näiden maiden tulisi myös ryhtyä toimenpiteisiin rohkaistakseen tarvittaessa tiedemiestensä ja ammattikoulutusta saaneen työvoiman paluuta tiettyihin tehtäviin.

- Ulkomaisten sijoittajien tulisi mahdollisimman suurella määrällä ottaa palvelukseen ja kouluttaa paikallista henkilöstöä ja käyttää paikallisia tutkimuslaitoksia sopu- soinnussa isäntämaan politiikan kanssa. Tutkimuslaitosten sijoittaminen isäntämaihin näiden suostumuksella saattaa auttaa näitä maita tiettyssä määrin pysyttämään erittäin ammattitaitoisten ja akateemisesti koulutettujen tutkijoiden työpanoksen kotimaan palveluksessa. Tämänlaatuinen investointi ei tietenkään saisi missään olo- suhteissa ehkäistä maan taloudellista kehitystä. Kansainvälinen yhteistyö on tarpeen sellaisten ohjelmien kehittämiseksi, joiden avulla ammattitaitoista työvoimaa kannustetaan palaamaan kotimaahansa tai pysymään siellä.

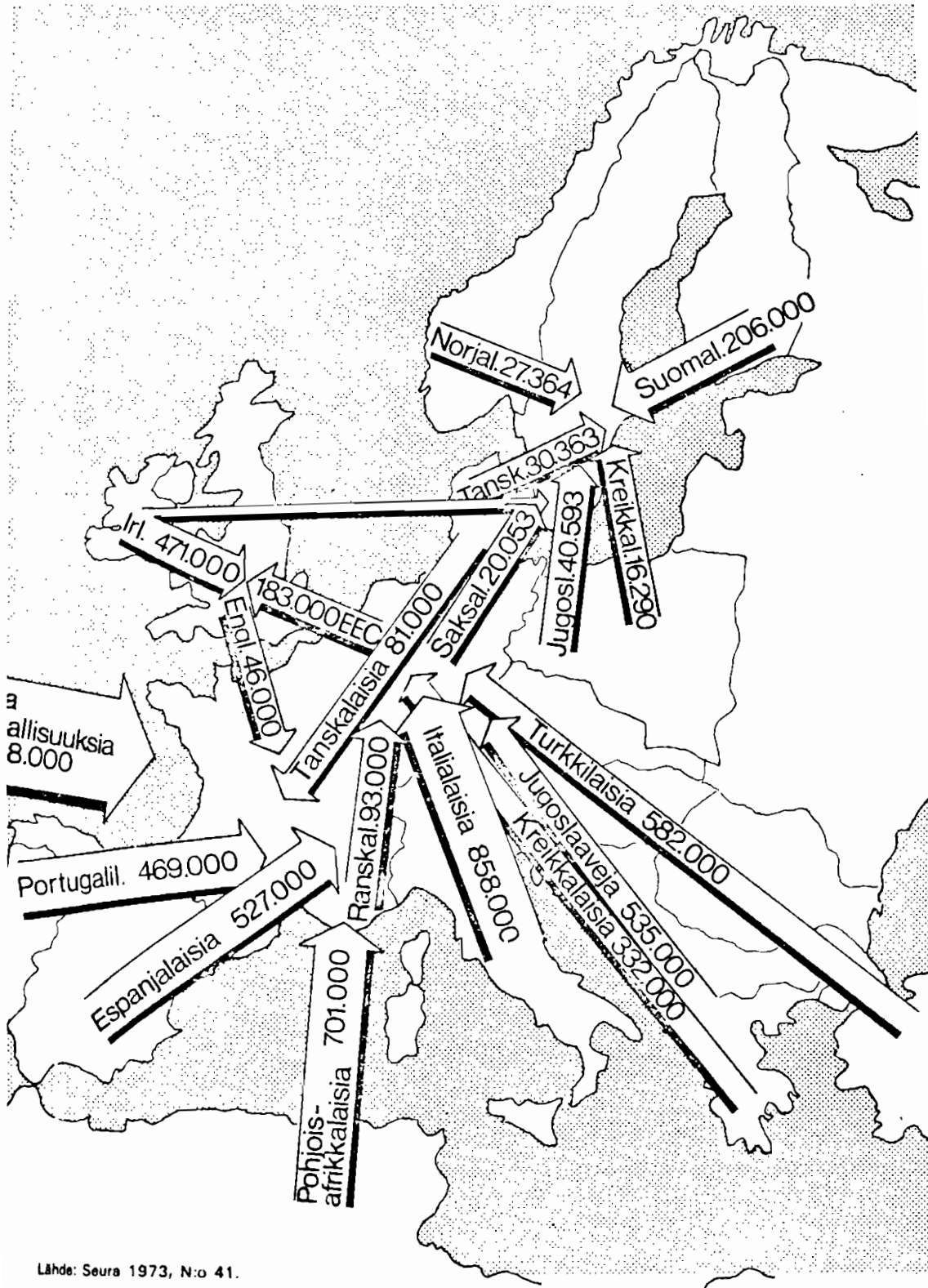
- Maita, joissa siirtolaisuus on osoittautunut luonteeltaan pitkäaikaiseksi, keho- tetaan tutkimaan mahdollisuuksia kansalaisyhteisöjen ulottamiseksi koskemaan myös siirtolaisia.

- Ammattitaitoisen työvoiman, teknikoiden ja akateemisesti koulutettujen henkilöi- den siirtymistä teollistuneista maista kehitysmaihin voidaan pitää yhtenä kansainvä- lisen yhteistyön muotona. Maiden, joilla on siihen mahdollisuus, tulisi jatkaa ja lisätä tätä siirtymistä kunnioittaen täysin vastaanottavan maan itsemääräämisoike- utta ja tasaveroisuutta.

- Maita, jotka ovat tuntuvien muuttoliikkeiden vaikutuspiirissä, kehoitetaan, ellei- vät ne ole vielä niin tehneet, solmimaan kahdenkeskisiä tai monenkeskisiä sopimuk- sia siirtolaisuuden säännöstelemiseksi, siirtotyöläisten suojelemiseksi ja auttamiseksi sekä asianomaisten maiden etujen turvaamiseksi. Kansainvälisen työjärjestön

tulisi edistää yhteistyötä siirtotyöläisten suojelemiseksi, ja Yhdistyneitten Kansakuntien ihmisoikeuksien komission tulisi sopivalla tavoin auttaa varmistamaan siirtolaisten perusoikeuksien turvaaminen.

NYKYPÄIVÄN EUROOPPALAISET MUUTTOVIRRAT

Lähde: Seura 1973, N:o 41.

SIIRTOLAISUUS - VÄLIVAIHE VAI VÄLTTÄMÄTTÖMYYS

Asennoituminen siirtolaisuuteen on viime aikoina muuttunut selvästi ulkomais-
ta työvoimaa vastaanottaneissa Keski-Euroopan maissa. Viime marraskuussa Saksan
Liittotasavalta käytännöllisesti katsoen lopetti ulkomaisten työntekijöiden maahan-
muuton. Pääasiassa tästä syystä maastamuutto väheni kuluvan vuoden alkupuolis-
kolla tammi-kesäkuuhun 1973 verrattuna Turkissa 77 prosenttia ja Jugoslaviassa pe-
rästi 83 prosenttia.

Maahanmuuttoa on jo aikaisemmin rajoitettu Sveitsissä, Isossa - Britanniassa ja
Pohjoismaissa. Heinäkuussa 1974 Ranskan hallitus päätti, ettei ulkomaista työvoimaa
oteta toistaiseksi vastaan. Myös Itävallassa, Belgiassa ja Hollannissa on vastaavan-
lainen päätös tehty tai tekeillä. Näin ollen Euroopan siirtolaisvirrat, jotka vielä
viime vuonna siirtelivät toista miljoonaa ihmistä etenkin EEC:n ulkopuolelta Talous-
yhteisön alueelle, ovat nyttemmin tyrehtymässä lähes olemattomiin.

Merkille pantavaa on, että ulkomaisen työvoiman tarve ei ole äkillisesti vähen-
tynyt Keski-Euroopan työmarkkinoilla. Itse asiassa työvoiman kysyntä on edelleen
voimistumaan päin. Maahanmuuttorajoitusten syyt ovat näin ollen ensi sijassa sosi-
aalisia ja poliittisia. Selvimmin tämä käy ilmi Sveitsissä, jossa toimeenpannaan
tässä kuussa erikoislaatuinen kansanäänestys. Siinä nimittäin ratkaistaan, joutuuko
lähivuosina yli puoli miljoonaa siellä jo pitkäänkin asunutta ulkomaalaista lähte-
mään maasta. Vastaavanlainen, epäinhimilliseltä tuntuva kansanäänestysaloite hy-
lättiin heinäkuussa 1970 vain niukalla ääntenemmistöllä.

Ulkomaisen väestönsosan kasvu on saanut aikaan sosiaalisia jännitystiloja eri-
tyisesti seuduilla, joilla on runsaasti siirtolaisia. Siirtolaisten asumista, koulutusta,
kulttuuritoimintaa yms. koskevat vaatimukset ovat lisääntyneet sitä mukaa, kun
heidän maassaoleskelunsa on pidentynyt. Isäntämaan yhteiskunnan mahdollisuudet
huolehtia näistä kasvavista tarpeista eivät sitä vastoin näytä lisääntyneen samassa
suhteessa. Siirtolaisuuspoliittisissa kannanotoissa on sen tähden alettu panna enem-
män painoa siirtotyövoimasta aiheutuviin sosiaalisiin ongelmiin kuin sen avulla saa-
tavaan taloudelliseen hyötyyn.

Perinteisten työvoimanlähteiden ehtyessä elinkeinoelämä joutuu etsimään uusia
vaihtoehtoja. Eräs mahdollisuus on hankkia työvoimaa paitsi kotimaisista reserveistä

kunkin työmarkkina-alueen heikoimmin kehittyneiltä seuduilta. Pohjoismaisten työmarkkinoiden puitteissa tällainen kehitys on jo alkanutkin, sillä muuttoliike työttömyyden vaivaamasta Tanskasta Ruotsiin on vilkastunut merkittävästi viime kuukausina. Keski-Euroopan yrittäjät puolestaan saattavat piankin ryhtyä värväämään väkeä EEC:n köyhimmistä jäsenmaista esim. Italiasta, Irlannista ja Isosta-Britanniasta.

Toinen mahdollisuus on automaation lisääminen ja muu tuotantotoiminnan järjestyttäminen niin, että olemassaolevat työvoimavarat riittävät taloudellisen kasvun ylläpitämiseen. Tämä vaihtoehto vaatii kuitenkin aikaa ja suuria investointeja - eivätkä kehittelytyön tulokset ole taattuja etukäteen.

Kolmas mahdollisuus on, että tuotantolaitoksia ja työtilaisuuksia sijoitetaan maihin, joissa on runsaasti työvoimaa. Pääomien siirtoon liittyy kuitenkin monia ongelmia, jotka silti lienevät helpommin ratkaistavissa kuin työvoiman kansainväliseen liikkuvuuteen liittyvät pulmat. Eräs ongelma on ulkomaisiin sijoituksiin liittyvä riski, joka esim. tiettyjen Välimeren maiden vähemmän vakaissa poliittisissä olosuhteissa voi olla värsin huomattava. Toinen ongelma on ammattityövoiman puute ja näin ollen työvoiman alhainen tuottavuus. Kyetäkseen sijoittamaan tuotantotoimintaa vähemmän kehittyneisiin maihin yrittäjät tarvitsevat näin ollen oman maansa hallitukselta mm. takuuta kansallistamisriskiä vastaan sekä tukitoimia, joilla kompensoidaan alhainen tuottavuus ainakin toiminnan alkuvaiheessa.

Ulkomaiset sijoitukset eivät aina ole pulmattomia myöskään vastaanottavan maan kannalta. Perustettava teollisuus ei ehkä vastaa maan kehitystarpeita tai siitä koitua hyöty jää sille vähäiseksi. Maasta- ja maahanmuuttovaltioiden välille olisikin sen tähden saatava aikaan teollista yhteistyötä, jonka puitteissa vähemmän kehittyneelläkin maalla on mahdollisuus osallistua po. teollisuutta koskevaan päätöksentekoon ja valvontaan. Tässä mielessä suositeltavia ovat ns. "joint ventures", yhteishankkeet, jollaisesta meillä Suomessa Saab-Valmet on myönteinen esimerkki.

Monet hallitukset ovat ilmoittaneet edistävänsä mieluummin pääoman siirtoja kuin työvoiman liikkuvuutta. Siitä huolimatta maasta- ja maahanmuuttovaltioiden välillä ei ole toistaiseksi saatu aikaan mainittavaa teollista yhteistoimintaa. Pisimmällä ollaan nähtävästi Suomen ja Ruotsin välisessä yhteistyössä. Sen edelleenkehittäminen varten meidän pääministerit päättivät äskettäin asettaa erityisen työryhmän. On mahdollista, että se ratkaisumalli, johon Suomen ja Ruotsin välillä nyt käynnistettävissä neuvotteluissa saatetaan päätyä, tarjoaa esikuvia muidenkin maasta-

ja maahanmuuttovaltioiden välisille yhteistyöhankkeille. Sen tähden ei ole pelkääntään omien kansallisten etujemme kannalta välttämätöntä, että em. työryhmän työskentelyä valmistellaan Suomen taholta erityisellä huolella.

Euroopan teollisuusvaltiot eivät vaine taloudellista lähitulevaisuuttaan vaarantamatta luopua 12--- 14 miljoonasta ulkomaisesta työntekijästään. Näin ollen - vaikka joukkoliik ehdinnän aika olisikin nyt päättymässä - siirtolaisuutta tuskin voitaisiin luonnehtia pelkäksi välivaiheeksi maanosamme taloushistoriassa. Miten välttämättömäksi työvoiman kansainvälinen liikkuvuus vastaisuudessa koetaan, riippuu puolestaan paljolti siitä, kykenevätkö teollisuusmaat ja vähemmän kehittyneet maat saamaan aikaan teollista ja kaupallista yhteistoimintaa molemmipuoliseksi hyödykseen.

SIIRTOLAISUUS VÄESTÖPOLIITTISILLA PÄIVILLÄ

Kansallisia väestöpoliittisia ongelmiamme - työvoimapulaa, alhaista syntyvyyttä, väestön alueellista ja ikärakenteellista epätasaisuutta sekä suhtautumista siirtotyövoimaan - tarkasteltiin kansainvälisten taustatietojen valossa Väestöliiton järjestämällä väestöpoliittisilla päivillä Finlandia-talossa 7 - 8.10.1974. Kaksipäiväinen tapahtuma oli suomalainen vastine YK:n väestövuoden merkeissä pidetylle Bukarestin väestökongressille.

Myös Suomen väestöpoliittisilla päivillä oli siirtolaisuus keskeinen aihe. Julkaisemme siirtolaisuutta - myös maan sisäistä muuttoliikettä - koskevat puheenvuorot joko referoituina tai suorina lainauksina. Projektinjohtaja Altti Majavan siirtolaisuuteen keskittynyt puheenvuoro on julkaistu erillisessä.

Prof. KAI SIEVERS totesi muuttoliikkeen Ruotsiin ja kasvukeskuksiin olleen niin nopeata, että erilaisten kitkailmiöiden syntyminen on ollut välttämätöntä. Maassamuutto ja maastamuutto vaativat sopeutumista sekä muuttajilta että jäljellejääneiltä, koska mm. muuton seurauksena myös jäljelle jääneen ympäristön taloudellinen,

sosiaalinen ja psykologinen laatu muuttuu. Prof. Sievers viittasi myös siirtolaisten mielenterveydellisiin häiriöihin, jotka johtuvat identiteetin heikosta kehitymisestä silloin kun asuinpaikan muutos on johtanut lähtötilannetta huonompiin elämäntiloihin ja totesi yleisesti, että muuttaneiden elämän edellytyksiä ja vaikeuksia on tutkittu riittämättömästi.

Opetusministeri MARJATTA VÄÄNÄNEN viittasi myös mahdolliseen siirtolaisten menetykseen: "Kun voimakkaasta teollistumisesta ja palveluelinkeinojen kasvusta huolimatta oma maa ei ole pystynyt riittävästi kuluneen vuosikymmenen aikana työllistämään kansalaisia, etenkin maataloudesta on siirtynyt suuret määrät suomalaisia siirtolaisiksi Ruotsiin, muut maalta pakenevat ovat sijoittuneet teollisuus-Suomeen. Kaikille näille muutto on merkinnyt siirtymistä totunnaisesta elämänympäristöstä outoihin oloihin ja samalla usein oman identiteetin menetystä."

Tekn.lis. JUHA TALVITIE Seutus suunnittelun Keskusliitto:

"Tapahtunut elinkeinorakenteen muuttuminen ja siitä johtunut työpai-kojen alueellinen uudelleenryhmittäminen, syntyvyyssükujen merkittävä aleneminen, sisäinen muuttoliike sekä siirtolaisuus seurannaisvaikutuksineen asetti vat eriläätisen yhteiskuntasuunnittelun kasvavien vaikeuksien eteen Varsinkin ns. vähenevän väestön maakunnat ja kunnat joutuivat suuren huomion kohteeksi.

Mennyt kehitys on kuitenkin opettanut, että monetkin nimenomaan väestölliset muutokset saattavat olla nopeita ja ennalta arvaamattomia. Tästä johtuu, että erilaatuisessa suunnittelussa pitkän tähtäyksen kehittämiskaavailujen rinnalla on kaiken aikaa seurattava myöskin tapahtuvaa kehitystä ja oltava valmiit puuttamaan ajankohtaisten ongelmien ratkaisuun. Erityisesti tällöin onkin korostettava ns. seurannan merkitystä ja alan tutkimustoiminnan jatkuvaa tehostamista."

Pääministeri KALEVI SORSA puhui suomalaisen väestöpolitiikan vaihtoehtoista ja keskittyi voimakkaasti siirtolaisuuteen:

"Näkyvin ongelmamme 60-luvun lopulla ja 70-luvun alussa olikin juuri maastamuutto. Maastamuuttoon ei meillä niinkään vaikuttanut oma suhdannekehityksemme kuin Ruotsin työmarkkinoiden imu. Tämä taas merkitsee haastetta teollisuudelle. Ilman tuottavuuden kasvua teollisuudessa ja parempaa palkkatasoa emme voi pitemmän päälle taata tämänhetkisen myönteisen tilanteen jatkumista.

Valtiovalalta tämä myös vaatii työntekijöiden tarpeita vastaavaa sosiaali- ja

palkkapolitiikkaa.

Maastamuuton rinnalla koimme 60-luvulla voimakkaan muuttoliikkeen maan sisällä. Alueellisen eriarvoisuuden kärjistyminen, syrjäseutujen autioituminen ja asutuskeskusten ruuhkautuminen, vaikutti luonnollisesti myös perheenmuodostukseen. Tasapainoinen aluepolitiikka onkin perheiden sosiaalisen turvallisuuden kehittämisen keskeinen edellytys.

Yhteiskunnallisen kehityksen turvaaminen edellyttää määrätietoista väestöpolitiikkaa. Ainoastaan takaamalla väestön tasapainoisen uudistumisen voimme luoda puitteet eri yhteiskuntalohkojen kehittämislle, so. tasapainoiselle aluepolitiikalle, sosiaalipolitiikalle, kulttuuripolitiikalle jne.

Ruotsissa oleva suomalainen työvoima nähdään myös luonnollisena reservinä. Lähes jokainen ruotsinsuomalainen pohtinee ajoittain paluuta Suomeen. Useimmat han ovat Ruotsiin muuttaessaan pitäneet oloaan Ruotsin työmarkkinoilla määrällä- kaisena tai tilapäisenä. Mitä pitemmäksi Ruotsissa olo muodostuu, sitä enemmän henkilökohtaisia syitä jäädä Ruotsiin syntyy, samalla kun siteet Suomeen vastaa- vasti heikkenevät. Suurimpana paluun esteenä on tänään asuntopula ja asumisen hinta. Palkkaero ei läheskään aina ole ratkaiseva, mikäli muut keskeiset perheen ja yksilön viihtymiseen vaikuttavat tekijät saadaan maassamme kuntoon. Tärkein- tä tietenkin on johdonmukaisella politiikalla pyrkiä poistamaan ne syyt, jotka ovat johtaneet maastamuuttoon, ts. nostamaan palkkatsoa, parantamaan asunto- oloja jne. Ei kuitenkaan vaikuta todennäköiseltä, että Ruotsiin muuttaneet suo- malaiset suuressa määrin palaisivat kotimaahansa. Ruotsissa asuva suomalaisväes- tö ei näin ollen ole mikään työmarkkinaongelmiemme kertaratkaisu.

Lisäkeinona työvoimapulan lieventämiseksi on usein mainittu vierastyövoiman maahantuonti. Hallituksen piirissä ei vielä ole määritelty lopullista kantaa siir- työvoiman käyttöön. Henkilökohtaisesti suhtaudun kuitenkin suurin varauksin työvoiman tuontiin. Monet inhimilliset, sosiaaliset ja sivistykselliset seikat pu- huvat senkaltaisen kasvustrategian puolesta, joka rakentuu ensisijassa omien työ- voimaresurssien käytölle.

Suomalaisella väestöpolitiikalla on olemassa vaihtoehtoja. Tavoitteeksi tulee ottaa tasapainoinen väestörakenteen uudistaminen. Siirtyminen kasvavasta väes- töstä stabiiliin väestöön aiheuttaa luonnollisesti sopeutumisongelmia työmarkkinoilla.

Kuitenkin tuotantotoimintamme on lähivuosisikymmeninä sopeuduttava tilanteeseen, jossa työvoiman määrä ei kasva ja jossa aikaa myöten ei myöskään alkutuotannosta vapaudu työvoimaa. Syntyvyyden olennainen nousuhan vaikuttaisi työvoiman tarjontaa nostavasti noin kahdenkymmenen vuoden viiveen jälkeen. Työvoiman riittävyysongelmia ei ole syytä pyrkiä ratkaisemaan vierastyövoimaa tuomalla. Toisaalta on kaikin käytettävissä olevin keinoin pyrittävä vähentämään maastamuuttoa. Vaikka tavaravaihto maailmassa jatkuvasti kasvaneekin, Suomen ei tulisi myydä työvoimaansa tai ostaa työvoimaa ulkomailta. Suomalaisen yhteiskunnan luonteeseen ei saa kuulua ihmisten kauppaaminen."

SAK:n puheenjohtaja NIILLO HÄMÄLÄINEN:

"Viime vuosikymmenen lopulla ja vuosikymmenten vaihteessa oli maastamuuttoa erityisen voimakasta. Tämä johtui suureksi osaksi elinkeinorakenteen voimakkaasta muutoksesta, mutta tärkein syy lienee kuitenkin se, että Ruotsissa katsottiin olevan huomattavasti paremmat mahdollisuudet tulla toimeen. Mikäli meillä ei pystytä huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta, toimeentulosta ja viihtyvyydestä sekä työssä että yhteiskunnassa, on varmaa, että tilaisuuden tullen maastamuutto edelleen voimistuu. Virallisten arvioiden mukaan paluuvoitto kuluvan vuoden osalta tulee olemaan jonkun verran yli 2000 henkeä. Eräät merkit viittaavat kuitenkin siihen, että tulos voi osoittautua huomattavasti heikomaksi. Jo kotimaahan palanneetkin saattavat uudestaan palata Ruotsiin syyttäen Suomen mieletöntä inflaatiovauhtia ja erityisesti asumiskustannusten nousua. Tällä hetkellä jo maassamme vallitsee eräillä aloilla ja alueilla, jopa eräillä kehitysaluepaikkakunnillakin pula ammattitaitoisesta työvoimasta. Eräät ovat esittäneet parannuskeinoksi ulkomaisen työvoiman maahantuontia. Seurauksena Suomi harjoittaisi sekä työvoiman tuontia että vientiä. Työvoiman tuonti vapauttaisi Suomen päättökentekijät toimimasta Suomen oman työvoiman maassapysymisen turvaamiseksi. Koneisiin investoidaan jatkuvasti, mutta investoinnit näiden koneiden käyttäjiin laiminlyödään. Jo ennen kuin maastamuutto alkoi saada todella vakavia mittasuhteita todettiin SAK:n taholta kuten tänäkin päivänä: jokaiselle suomalaiselle työntekijälle jatkuvasti turvattu työ omassa maassa, siitä kunnan palkka, joka vastaa muiden maiden reaali palkkatasoa ja jokaiselle kunnan koti. Näitä edellytyksiä ei ole ajoissa täytetty ja sosiaalipolitiikassakin on suhtauduttu

varsin kitsaasti aktiivisen ja nuoren väestönosan tarpeisiin. Lääkkeet voimassa olevaan tilanteeseen pitää siten löytää muualta kuin ulkomaisen työvoiman maahan-tuonnista. Tarvitaan työväestölle myönteisempää talous- ja sosiaalipolitiikkaa, sekä sellaisia muutoksia työympäristössä, jotka mahdollistavat viihtyvyyden myös työelämässä.

Samalla kun työvoimapulaa potevien alojen työnantajat viittaavat työvoiman tuonnin mahdollisuuteen, joutuu suuri määrä työntekijöitä enenaikaiselle eläk-keelle työympäristön vajavaisuuksien vuoksi. Nekkään, jotka on tavalla tai toisella uudelleen kuntoutettu työelämään, eivät ole tähän mennessä kyenneet saamaan itselleen riittävästi työpaikkoja. Tässä suhteessa meillä on myös paljon tehtävää."

STK:n toiminnanjohtaja TIMO LAATUNEN:

"Vuosisadan vaihteen kumminkin puolin ajoittuneitten Amerikan siirtolaisuus-aaltojen katsottiin keventävän maahan jäävien toimeentuloehtoja. Sotien jälkei-sen Ruotsin siirtolaisuuden nähtiin myös pitkään lievittävän omia työttömyysongel-miamme. Omina aikoinaan nuo näkemykset olivatkin pitkälti perusteltavissa jos kohta ne tämän päivän näkökulmasta ovatkin olleet lyhytnäkisiä ratkaisukeinoja. Tilanne on perinpohjaisesti muuttunut. Sanoisinko, että kuvan käänttöpuoli on kiepsahtanut esiin: väestö ei enää kasva eikä työvoima riitä.

Syntyvyyden jatkuva aleneminen ja voimakkaiden siirtolaisaaltojen käynnis-tymisen mahdollisuus ovat nostaneet väestö- ja työvoimakysymykset kieltämättä muutoinkin pitkien ongelmaluetteloittemme kärkeen. Ellemme onnistu turvaamaan väestön tasaista kehitystä ja työvoiman saantia, eivät muutkaan ongelmamme rat-kea vaan pitkällä tähtäimellä vääjäämättä kärjistyvät nykyisestäänkin.

Useissa maissa on työvoimapulaa lievitetty ulkomaisen työvoiman maahanmuu-tolla. Saadut kokemukset ovat kuitenkin monessa suhteessa olleet kielteisiä ja uu-delleenasennoitumista ulkomaisen työvoiman maahanmuuttoon on aivan viime aikoi-na ollut havaittavissa Euroopan teollistuneissa maissa. Syntyneet yhteiskunnalliset vääristymät ja häiriöt saattavat painaa vaakakupissa enemmän kuin vierastyövoimal-la saatava tuotannon ja hyvinvoinnin lisäys. Suomessa vierastyövoimakysymystä tu-lee tarkoin punnita eri näkökulmista käsin. Ennen kaikkea meidän on osattava välttää siltä paradoksaaliselta ja kansallisesti kauhistuttavaltakin mutta kuitenkin tulevana mahdollisuutena väikkyvältä tilanteelta, että samanaikaisesti joutuisimme luovuttamaan omaa suomalaista työvoimaamme muihin korkeamman palkkatason

maihin ja itse olisimme pakotetut tuomaan työvoimaa esim. Etelä-Euroopasta. Meidän on pidettävä puolellemme kansakuntien hyvinvointikilvoittelussa; maastamuuttohaukutus kasvaa jos jäämme jälkeen. Suomen kannalta olennaisen tärkeitä olisi, että Ruotsi ja Norja tarkistaisivat suhtautumistaan muualta kuin toisesta pohjoismaasta tulevaan työvoimaan nähden ja siten Suomeen kohdistuva työvoiman imu vähenisi.

Meidän tulisi itse asiassa luoda maahamme olosuhteet, jotka houkuttelisivat Ruotsissa asuvia 300 000 Suomessa syntynyttä takaisinmuuttoon yhtäältä lievittämään syvenevää työvoimavaajasta ja toisaalta siksi, että tämä väestönosa ei varmasti voi kulttuuri- ja sosiaalitarpeidensa puolesta elää siinä määrin täysipainoista elämää kuin mihin omassa maassa, perinteellisten tapojen ja tottumusten piirissä sekä omakielisessä ympäristössä olisi mahdollisuus. Maasta- ja maahantakaisinmuuttajien tulisi asettaa vastakkain välittömät aineelliset edut ja ns. elämänlaadun aspektit ja muistaa myös varttuvan sukupolven kohtaloita. Yhteiskuntana meidän on voitava luoda maanmiehillemme kelvolliset olosuhteet asua ja tehdä työtä oman kansansa keskuudessa omassa maassaan.

Ongelmamme pohjoismaisilla työmarkkinoilla on yhtäältä alituinen riski maastamuuttovyöryn käynnistymisestä etenkin parhaan ammattityövoiman osalta ja toisaalta mahdollisuutemme saada maanmiehiämme palaamaan takaisin."

Apul.prof. TAPANI VALKONEN keskittyi maan sisäiseen muuttoliikkeeseen:

"Myös maan koko väestön kasvuun verrattuna pääkaupunkiseutu on paisunut suhteettomasti. Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten yhteinen väkiluku lisääntyi 1960-luvulla noin 140 000 hengellä eli likimäärin Joensuun, Jyväskylän ja Rovaniemen nykyisellä yhteenlasketulla väkiluvulla. Samaan aikaan koko maan väkiluku kasvoi noin 150 000 hengellä. Neljän kunnan väestönlisäys oli siis yli 90 % koko maan väestönkasvusta. Viime aikoina on neljän kunnan muodostaman tungosalueen kasvunopeus hidastunut, mutta Uudenmaan läänin väestönlisäys on siitä huolimatta ollut vuosina 1971-73 lähes 90 % koko maan väestönlisäyksestä.

Kouriintuntuvimmin ilmenee alueellisen kehityksen tasapainottomuus työllisyysilanteessa. Vaikka väestön kasvunopeus on ollut Uudellamaalla poikkeuksellista, ei se ole pysynyt tasoissa työpaikkojen lisääntymisen kanssa. Viime vuonna oli Helsingin työvoimapiirissä keskimäärin yli 11 000 avointa työpaikkaa työn-

välityksessä, kun taas pelkästään Oulun ja Rovaniemen työvoimapiireissä oli yli 12 000 työtöntä työnhakijaa. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan epätasapaino on tunnetusti lisääntynyt viime vuosien aikana.

Väite, että Helsingin seutu kasvaa, koska ihmiset haluavat muuttaa sinne parempaan pitämäänsä ympäristöön, ei pitäne lainkaan paikkaansa. Vain harvat ihmiset pystyvät vapaasti valitsemaan asuinpaikkansa. Useimmilla asuinpaikan määräävät työnsaantimahdollisuudet. Meillä ei ole tehty tarpeeksi perusteellisia tutkimuksia ihmisten suhtautumisesta erilaisiin asuinpaikkoihin, ja tällaiset tutkimukset parhaimmillaankin ovat jossain määrin tulkinnanvaraisia. Olemassa olevien hajatietojen perusteella näyttää kuitenkin selvältä, että suurin osa suomalaisista ei pidä suurkaupunkimaisesta asumisesta ja Helsingin seutua tavoiteltavana."

Myös professori HEIKKI KIRKINEN totesi ruuhkautumisen Helsingin seuduille:

"Muuhan Suomeen verrattuna Helsingin seutu on todellista ruuhka-aluetta. Vuonna 1971 Uudenmaan läänissä oli keskimäärin 103 asukasta maaneliökilometriä kohti, Lapin läänissä vastaava luku oli 2 asukasta, Oulun läänissä 7 asukasta ja Pohjois-Karjalan läänissä 10 asukasta maaneliökilometriä kohti. Helsingin kaupungissa oli keskimäärin 2909 henkilöä maaneliökilometriä kohti, Kemin kaupungissa 328 henkeä ja Joensuussa 425 henkeä maaneliökilometriä kohti."

Väestöpoliittiset päivät, ja tilaisuuteen liittyvä osanottajille jaettu väestövuoden 1974 tietopaketti, sisälsivät rautaisannoksen suomalaista väestötietoutta. Väestöliitto ansaitsee kiitoksen hyvin järjestetystä tilaisuudesta ja toivoo sopii, että jatkoa seuraa tulevaisuudessa.

Tutkija Markku Tapio, Työvoimaministeriö
 ULKOMAALAISET SUOMESSA

Suomi on siirtolaisuuden lähtömaa. Toisesta maailmansodasta vuoteen 1971 saakka maamme kärsi joka vuosi muuttotappiota. Vuosina 1972 ja 1973 siirtolaisuustase osoitti poikkeuksellisesti voittoa ja vuoden 1974 osaltakin kehitys on säilynyt toistaiseksi positiivisena.

Maastamme on toisen maailmansodan jälkeen muuttanut ulkomaille runsaat 450 000 henkilöä, joista vajaat 300 000 on jäänyt palaamatta. Ruotsiin näistä on muuttanut noin 370 000 henkilöä, joista noin 135 000 henkilöä on palannut takaisin.

Maahanmuuttaneista valtaosa on ollut Ruotsista palanneita suomalaisia. Muiden Pohjoismaiden kansalaisia on muuttanut maahanme verraten vähän (arviolta 2000-3000 asuu maassamme), vaikkakaan tarkkaa tietoa heidän lukumäärästään ei ole käytettävissä. Vähäistä on ollut myös ei-pohjoismaalaisten Suomeen muutto: heitä asuu tällä hetkellä maassamme vajaa 10 000 henkilöä. Näistä noin 1500 henkilöä on kansalaisuudettomia, lähinnä ns. emigrantteja, jotka ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikana saapuivat Suomeen Baltiasta ja Neuvostoliitosta ja joille on myönnetty ns. muukalaispassi.

Noin 8000 ei-pohjoismaalaisista on sellaisia, joilla on jonkin ulkomaan kansalaisuus. Neljällä viidenneksellä (noin 6500:lla) heistä oleskelulupa on pitkäaikainen - yli puoli vuotta kestävä.

Voimassa olevia työlupia on vajaat 4500, mikä merkitsee sitä, että noin 0.2 % työvoimastamme muodostuu Pohjoismaiden ulkopuolelta tulleista ulkomaalaisista. Eikä mainittu osuus kovinkaan paljon kasvane, vaikka ottaisimme myös maassamme asuvat Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin kansalaiset huomioon. Verrattuna esim. Ruotsiin, jossa ulkomaisen työvoiman osuus nousee tällä hetkellä noin 6 %:iin, siirtotyövoiman ongelma on maassamme pysynyt toistaiseksi sangen vähäisenä. Kasvua ko. työvoiman määrässä on kuitenkin jatkuvasti tapahtunut: vuodesta 1967 vuoteen 1974 työlupien määrä on lisääntynyt vajaalla tuhannella.

Suomessa oleskelevista muiden Pohjoismaiden kansalaisista ei ole käytettävänä tilastotietoja. Muita ulkomaalaisia koskevia tietoja on saatavissa pääasiassa sisä-

asiainministeriön ulkomaalaistoimiston rekistereistä. Seuraavassa tarkastellaan ulkomaalaisten jakautumista kansalaisuuden, sukupuolen ja iän, ammatin ja elinkeinon, oleskelualueen sekä Suomeen tulon syyn mukaan. Tarkastelun kohteena ovat lähinnä ne noin 6500 ulkomaalaista, joiden oleskelulupa oli vuoden 1974 alussa voimassa ja sen kestoaika oli yli puoli vuotta.

Suurimman kansalaisuusryhmän eli vajaan neljänneksen ei-pohjoismaalaisista muodostavat Saksan Liittotasavallan kansalaiset. Vajaa viidennes on USA:n kansalaisia. Seuraaviksi suurimmat kansalaisuusryhmät ovat neuvostoliittolaiset, Iso-Britannian kansalaiset ja puolalaiset. Entisiä Suomen kansalaisia ulkomaalaisista on runsas kymmenesosa, ja yli puolet heistä on tällä hetkellä USA:n kansalaisia.

Sukupuolijakauma on merkittävästi miesvoittoinen - noin kaksi kolmannesta ei-pohjoismaalaisista on miespuolisia. Ikkäjakautumassa alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden osuudet ovat suunnilleen yhtä suuret - noin 10 %. Noin puolet ulkomaalaisista on 15-34-vuotiaita, mikä osuus on huomattavasti suurempi kuin Suomen väestössä. Lasten ja iäkkäämpien työikäisten osuudet ovat sen sijaan selvästi pienempiä, kun taas vanhusten osuudet eivät merkittävästi poikkea toisistaan.

Siviilisäätyjakautumaltaan ulkomaalaiset eivät kovin oleellisesti poikkea maamme väestöstä. Naimisissa olevia 15 vuotta täyttäneistä ulkomaalaisista on runsas kolme viidennestä ja naimattomia runsas neljännes. Suurimmalla osalla eli yli kahdella kolmanneksella naimisissa olevista aviopuoliso on Suomen kansalainen. Yleisin lapsiluku on yksi.

Vajaa puolet ulkomaalaisista edustaa ammatilliselta taustaltaan teknistä, yhteiskuntatieteellistä, humanistista tai taiteellista alaa. Keskeisimpiä näille aloille kuuluvia ammattiryhmiä ovat kieltenopettajat, musikit, insinöörit, teknikot ja arkkitehdit. Muista ammattialoista voidaan vielä mainita tilinpidolliset ja konttoritekniset sekä kaupalliset alat, teollinen ja koneenhoitoala sekä palvelualat. Ammattialoittainen jakautuma noudattelee pääpiirteissään sitä jakautumaa, mikä saadaan ulkomaalaisten Suomessa tekemän työn ammatillisen luonteen perusteella. Niinpä voidaan todeta, että täällä puoli vuotta ja sitä kauemmin olevat työskentelevät ainakin muodollisesti ammattiaan vastaavissa tehtävissä.

Elinkeinojakautumassa painopiste on palveluelinkeinoissa: noin kaksi kolman-

nesta ulkomaalaisista toimii näissä elinkeinoissa. Koko Suomen työvoimassa vastaava osuus on vajaa puolet. Jalostustuotannon osalta osuudet ovat sen sijaan samaa suuruusluokkaa - noin kolmannes - kun taas alkutuotannon osuus ulkomaalaisten elinkeinajakautumassa on mitätön.

Ulkomaalaisten alueellinen sijoittuminen on Helsinki-keskeistä, sillä Helsingissä ja sen välittömässä vaikutuspiirissä asuu hieman yli puolet ulkomaalaisista. Työhön osallistuvista tämä osuus on vieläkin suurempi.

Ulkomaalaisten Suomeen muutttoa ei voida pitää ensisijassa työvoiman maahanmuuttona, ei ainakaan siinä mielessä mitä se on ollut Ruotsin ja muiden työvoimaa vastaanottaneiden länsimaiden osalta. Suomeen on tuotu työvoimaa vain kansainvälisen kaupankäynnin puitteissa asenrus- ym. tehtäviä varten, mitä ei voida pitää siirtolaisuutena sen varsinaisessa merkityksessä. Varsinaista siirtolaisuutta edustava maahanmuutto Pohjoismaiden ulkopuolelta voidaan katsoa etupäässä yksilötason syihin perustuvaksi: joko on menty naimisiin tai kihloihin suomalaisen kanssa, ollaan suomalaisen ystävän luona, vietetään vanhuutta entisessä kotimaassa tai ollaan muutoin kiinnostuneita maastamme ja sen elämänmenosta.

Tyypillinen siirtolaisuuden selitysmalli, jonka mukaan siirtolaisuusvirrat kulkevat taloudellisesti vähemmän kehittyneistä maista kehittyneimpiin teollisuusmaihin, ei päde Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten suhteen. He ovat enimmäkseen tulleet Suomea taloudellisesti voimakkaimmista maista, kuten Saksan Liittotasavalta, USA:sta jne.

Tarkastaja Tapani Tuomiharju, Työvoimaministeriö

PAKOLAISTEN VASTAANOTTAMINEN CHILESTÄ JA HEIDÄN SIJOITTAMISENSA SUOMEEN

Valtioneuvosto teki 24.10.1973 päätöksen ottaa vastaan Chilestä ryhmä poliittisia pakolaisia. Ryhmän suuruudeksi määrättiin 100 henkeä. Myöhemmin tätä kiintiötä lisättiin vielä kymmenellä pakolaisella, joiden ensihuollosta aiheutuvista kustannuksista Kirkon ulkomaanapu oli sitoutunut vastaamaan. Lisäksi päätettiin vielä ottaa vastaan Suomeen jo saapuneiden pakolaisten Chileen jääneet lähiomaiset (puolisot ja lapset). Kaikkiaan on näin ollen pakolaiskiintiön puitteissa saapunut Suomeen 119 pakolaista, joista aikuisia on 78 ja lapsia 41. Vaikka heitä onkin totuttu kutsumaan Chilen pakolaisiksi, eivät he kuitenkaan kaikki ole chileläisiä, vaan joukossa on myös Uruguayn, Bolivian, Guatemalan, Brasilian, Argentiinan ja Espanjan kansalaisia.

1. Pakolaisten saapuminen ja organisaation luominen pakolaisasioiden hoitamista varten

Ensimmäinen pakolaisryhmä saapui Suomeen marraskuussa 1973 viimeisten saapua vasta tämän vuoden syyskuussa. Koska valtiolla ei ollut olemassa mitään organisaatiota, jonka tehtäviin olisi kuulunut pakolaisasioiden hoitaminen ja koska valmistelutoimenpiteisiin ei ollut käytettävissä riittävästi aikaa, hallitus kääntyi Suomen Punaisen Ristin puoleen pyytäen sitä järjestämään pakolaisten vastaanoton ja ensihuollon. Suomen Punainen Risti huolehtikin pakolaisten ensihuollosta kolmen kuukauden ajan eli 28.2.1974 saakka.

Maaliskuun alusta lukien kokonaisvastuu pakolaisasioiden hoitamisesta siirtyi valtioneuvoston päätöksen mukaisesti työvoimaministeriölle. Eri hallinnonalojen viranomaisten toimenpiteitä koordinoivaksi eli meksi ministeriö asetti erityisen toimikunnan, jonka tehtävänä suunnittelu- ja selvittelytyön lisäksi on myös huolehtia suunniteltujen toimenpiteiden toteuttamisesta sekä valvoa, että eri viranomaiset toimivat joustavasti ja tehokkaasti hoitaessaan pakolaisia koskevia asioita. Toimikunta, joka otti nimekseen Chilen pakolaistoimikunta II, laati suunnitelmat pakolaisten huolloksi ylimenovaiheen aikana, eriasteisen koulutuksen sekä

sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi. Näiden toimenpiteiden toteuttamista varten eduskunta hyväksyi kuluvan vuoden ensimmäiseen lisämenoarvioon 1.200.000 markan suuruisen määrärahan. Työvoimaministeriölle on siis kuulunut kokonaisvastuu pakolaisasioista sekä heidän työhönsijoituksensa, opetus- ja kouluviranomaiset ovat huolehtineet opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä ja sosiaali- sekä lääkintöviranomaiset pakolaisten sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Pakolaisten sijoituspaikkana oli helmikuun loppuun saakka Käyrän entinen koulukoti Auran kunnassa. Ne pakolaiset, jotka tähän mennessä eivät vielä olleet muuttaneet pakolaiskeskuksesta pois, sijoitettiin sen jälkeen Turun kristillisen kansanopiston entisiin tiloihin. Viimeiset pakolaiset siirtyivät sieltä toukokuun lopussa työ- ja opiskelupaikkakunnilleen.

2. Opetuksen ja koulutuksen järjestäminen

Pakolaisten saavuttua Käyrän pakolaiskeskukseen käynnistettiin suomenkielen opetus välittömästi sekä tutustutettiin pakolaisia esitelmien ja kiertokäyntien avulla suomalaiseen yhteiskuntaan. Kielenopetusta on jatkettu edelleenkin pakolaisten asuinpaikkakunnilla (Helsingissä, Turussa ja Tampereella) sekä päivä- että iltakurssien muodossa.

Kouluikäisille lapsille ei ole järjestetty omaa koulua, vaan heidät on sijoitettu normaaleihin suomalaisiin kouluihin ja luokkiin. Tämä on ollut lasten vanhempien toivomus. Lapset saavat koulussa tukiopetusta äidinkielellään sekä opetusta myös äidinkieleessään, jonka opettajiksi on palkattu pakolaisten joukosta opettajakoulutuksen saaneita henkilöitä.

Koska pakolaisten keskuudessa oli useita opiskelijoita, jotka olivat halukkaita jatkamaan Suomessa, päätettiin yli kahdellekymmenelle pakolaiselle myöntää opiskelustipendi, jonka turvin heillä on mahdollisuus saattaa loppuun kesken-eräiset opintonsa.

Muutama pakolainen on myös saanut koulutusta työllisyysammattikursseilla, jolloin he ovat myös saaneet taloudellista tukea voimassa olevien säännösten mukaisesti.

3. Työhönsijoitus

Työvoimaviranomaisten pyrkimyksenä on ollut kunkin pakolaisen sijoittaminen mahdollisimman hyvin hänen koulutustaan vastaavaan työhön. Pakolaisten ammatillisesta jakautumasta todettakoon, että heistä kolmisenkymmentä on korkeakoulututkinnon suorittaneita (opettajia, insinöörejä, metsänhoitajia, ekonomia, yhteiskuntatieteilijöitä, lääkäreitä). Heidän työhönsijoittumisensa helpottamiseksi heille myönnettiin työhönsopeutumisharjoittelua varten työvoimaministeriön harjoittelijanvaihtotoimiston ns. asiantuntijastipendejä, joiden kesto-aika on korkeintaan kuusi kuukautta. Stipendien päättymisen jälkeen työnantajat ovat yleensä jatkaneet työsuhdetta järjestäen palkkauksen normaaliin tapaan.

Erityismäärärahan turvin on vaikeasti työhön sijoituvia pakolaisia voitu sijoittaa virastotyöluontoisiin tehtäviin valtion virastoihin ja laitoksiin.

Työhön sijoittamisen yhteydessä on pakolaisille työvoimaministeriön tekemän päätöksen mukaisesti voitu maksaa liikkuvuusavustuksia (matkakorvauksia, muuttokustannusten korvauksia sekä alkuavustuksia).

Ministeriön kehoituksesta työvoimatoimistot ovat myös niillä paikkakunnilla, joille pakolaisia on sijoitettu, asettaneet erityisiä yhteys henkilöitä, joiden tehtävänä on ollut avustaa pakolaisia heidän asioidensa hoitamisessa.

4. Sosiaali- ja terveydenhuolto

Periaatteena pakolaisten sosiaalihuollon järjestämisessä on ollut, että heille on käytettävissä olevasta erityismäärärahasta turvattu sosiaaliset etuudet niissä tapauksissa, jolloin he ulkomaan kansalaisina eivät voimassa olevien lakien mukaan ole olleet oikeutettuja samoihin etuuksiin kuin Suomen kansalaiset. Lisäksi pakolaisille on maksettu eräitä erityisavustuksia kuten esim. siirtymävaiheavustus heidän muuttaessaan asuinpaikkakunnilleen sekä ensimmäisen kuukauden vuokra.

Välittömästi pakolaisten maahan saapumisen jälkeen heille suoritettiin perusteellinen lääkärintarkastus. Ensihuoltovaiheen aikana on pakolaisille myös korvattu kiireellisestä ja välttämättömästä terveydenhoidosta aiheutuneet kustannukset, koska heillä itsellään ei olisi ollut tähän taloudellisia mahdollisuuksia.

+ + +

Edellä on selostettu niitä toimenpiteitä, joita viranomaiset ovat suorittaneet pakolaisten sijoittamiseksi suomalaiseen yhteiskuntaan. Näitä toimenpiteitä suunniteltaessa ja suorittaessaan viranomaiset ovat olleet kokonaan uusien tehtävien ja ongelmien edessä, joiden hoitamisesta ei ole ollut sen paremmin kokemuksia kuin määräyksiä ja ohjeitakaan. Onhan nimittäin kysymyksessä ensimmäinen pakolaisryhmä sotien jälkeen eikä aikaisemminkaan pakolaisia ole vastaanotettu näin kaukaa ja erilaisista oloista.

Tutkimuksia siitä, kuinka pakolaiset ovat sopeutuneet ja kuinka he itse kokevat tilanteensa, ei vielä ole käytettävissä. Ottaen huomioon, että pakolaiset ovat lähtöisin kokonaan erilaisesta kulttuuripiiristä, on tietenkin selvä, että sopeutuminen Suomen oloihin ja elämänmenoon tulee viemään pitkähkön ajan.

Pastori Ilkka Pärssinen, Suomen Merimieslähetysseura

ARGENTIINAN JA PARAGUAYN SUOMALAISSIIRTOKUNNAT

"Jo vuosia ovat olleet tunnettuja ne vaikeudet, joissa suomalaiset siirtolaiset elävät Argentiinan ja Paraguayn viidakoseuduilla. Vaikka heidän ahdinkonsa on ollut tunnettu, täällä olevilla toisilla parempiosaisilla suomalaisilla ja Buenos Airesissa toimivalla merimieskirkolla ei ole ollut mahdollisuutta luoda mitään pysyvää avustusjärjestelmää..." Näillä sanoilla Buenos Airesin suom. merimieskirkolla 22.10.1972 perustettu suomalaisten yhteinen Sosiaalityön toimikunta otti yhteyttä Suurlähetystön kautta Suomen viranomaisiin virallisen valtion taholta järjestettävän avustuksen aikaansaamiseksi. Esityksen pohjana on kenttätutkimus Suomen kansalaisuuden omaavien siirtolaisten sosiaalisesta asemasta. Esityksen liitteenä on mm. maisteri Olavi Lähteenmäen muistio Argentiinan ja Paraguayn suomalaissiirtokuntien historiasta.

Historiallisia haaveita

Vuodesta 1906 lähtien on Argentiinaan saapunut Suomesta useita eri siirtolaisaaltoja, yhteensä useita satoja henkilöitä. Alan erikoistuntija, Etelä-Amerikan suomalaissiirtolaisuutta tutkiva maisteri Lähtemäki on selvittänyt lähtöön johtaneita syitä ja toteaa mm. "Uuden Suomen" etsinnän sortokaudella sekä siirtolaispropogandan vaikuttaneen Colonia Finlandesan syntyyn Argentiinan koillisen Misiones - provinssin alueella. Ensimmäinen vaihe vuodesta 1906 ensimmäiseen maailmansotaan koettiin hyvin hankalana ja suurin joukoin siirtolaisia palasi takaisin - osa menehtyi viidakko-oloissa. 1920-luvulla syrjäinen siirtokunta sai uutta elinvoimaa nimenomaan itäsuomalaisesta maanviljelijäväestöstä. 30-luvulle tultaessa siirtolaisperheet kasvoivat Misionesissa ja Colonia Finlandesa eli kukoistuskauttaan. 1940-luvulla ja edelleen tämä siirtokunta on haajoamisprosessissaan kun uutta siirtolaisuutta Suomesta ei juuri ole ja Misionesin suomalaiset hakeutuvat muualle. "Siirtokunta elää tässä vaiheessa häviönsä partaalla. Jo muuttuneen ikärakenteenkin takia monet siirtolaiselämän ongelmat ovat samalla kärjistyneet." (Lähtemäki)

Misionesin siirtolaisuuden lieveilmiönä syntyi Paraguayn puolelle parempien maaolojen etsinnän tuloksena pieni suomalaisyhteisö. Tämä 1920-luvulla alkanut vain muutamia kymmeniä perheitä koskenut liike lakkasi pienen siirtokunnan kasvu tyrehtyi 1930-luvulle tultaessa.

Olavi Lähteenmäki toteaa Argentiinan ja Paraguayn siirtolaisuuden joutuneen alusta asti suuriin vaikeuksiin olosuhteiden pakosta. Sopeutuminen näihin oloihin on merkinnyt suomalaisille haaveiden romuttumista. Lähteenmäki kirjoittaa muistiossaan sosiaalityön toimikunnalle: "Näihin maihin muuttaneet suomalaiset ovat toimineet eräänlaisina tunnustelijoina. He ovat joutuneet toimimaan pioneereina syrjäisillä seuduilla hyvin vaikeissa oloissa ja kohtaamaan ympäristön erilaisuuden vuoksi suurempia sopeutusvaikeuksia kuin esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan menneet siirtolaiset. Etelä-Ameriikan maille luonteenomainen kehityksen epävakaisuus ja sosiaalinen turvattomuus sekä maatalouspolitiikan monet haakserit ovat saattaneet pääasiassa pienviljelijöinä toimineet suomalaissiirtolaiset ahdinkotilaan samaan aikaan kuin kehitys Suomessa on johtanut yhä suurempaan hyvinvointiin ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Enemmistö heistä on edelleen Suomen kansalaisia."

Suomalaiset siirtolaisryhmät tänään

Misionesissa, vanhassa 'Colonia Finlandesassa' asuu enää toistakymmentä perhettä suomalaisia tai heidän jälkeläisiään. He elävät pienviljelijöinä, peltotyöläisinä, karjanhoidolla; vain "mökkiläisinä" vanhuksina tai sairaina tilapäisten töiden ja avustusten turvin. Suomen kansalaiset ovat etupäässä vanhuksia ja nykyisin enää hyvin heikosti raskaaseen työhönsä kykeneviä. Aivan tavallista kuitenkin on viime päiviin asti ollut, että 70 tai jopa 80 ikävuotta ylittäneiden on tehtävä täysiä työpäiviä, vieläpä mitä raskaaimmissa toimissa kuten kuokinnassa, istutuksessa, karjan hoidossa ja erilaisissa päivätöissä.

Alueella ja sen läheisyydessä on kolme kyläkauppaa suomalaisten hallussa eikä näiden pitäjien elämä ole nähtävästi yhtä kovaa kuin pienviljelijöinä. Edelleen Oberdn kaupungissa, n. 24 km Misionesin sisäosiin päin Colonia Finlandesasta, asuu sinne muuttanutta suomalaisväestöä, osa kohtalaisesti paremmassa sosiaalisessa asemassa, osa kuitenkin vanhuuden ja heikkouden vuoksi vaikeaan asemaan joutuneita.

Parand-joen toisella puolella Paraguayssa, linnuntietä vain muutaman kymmenen kilometrin päässä Colonia Finlandesasta, on jäljellä pieni kiinteä suomalaisyhteisö. Kuudessa taloudessa, jotka ovat naapuruksina, elää kymmen-

kunta Suomen kansalaista. Heillä on korkea keski-ikä, nyt jo noin 75 vuotta. Tämän Alborada-nimisen siirtokunnan jäsenillä on havaittavissa yleensä uskonnollista pohjaa olevaa idealistista elämäntavotusta. Vegetarianismia esiintyy. Vanhukset ovat hyvin vireitä henkisesti, useat myös hämmästyttävän hyvissä ruumiinvoimissa korkean iän ja valkuaisainepitoisen ravinnon puutteen huomioonottaen. Sosiaaliset vaikeudet, silloin kun niitä esim. sairauden, suurperheisyyden, kadosta johtuvan varattomuuden tms. takia ilmenee, pääsevät hyvin voimakkaasti kärjistymään tässä maassa, joka ei tunne eläkejärjestelmää muiden kuin valtion virkamiesten kohdalla eikä ole kehittänyt sosiaaliturvajärjestelmää.

Näiden kahden pohjoisen viidakkoalueen kiinteäkhön siirtokunnan lisäksi elää Argentiinassa hajallaan suomalaissiirtolaisia, joiden sosiaalinen asema tähän vaihtelee hyvin voimakkaasti. Kuitenkin myös tässä ryhmässä on havaittavissa selvästi eräs osa, joka on joutunut vanhuuden, sairauden ja eristäytyneisyyden tuottamaan ahdinkoon. Sosiaalinen hätätila on tullut myös varsin monien Misionesista paremmille alueille siirtyneiden suomalaisten osaksi. Kuitenkin useimmissa tapauksissa hakeutuminen ajoissa parempiin oloihin on merkinnyt suomalaisperheelle myönteistä ratkaisua. Tässä yhteydessä voidaan todeta nimenomaan Misionesin ja Paraguayn siirtokuntien asujaimista, että sinne jääneet ovat eri sosiaalisten ongelmien sitomina juurtuneet maillensa. Kykenevät ovat hakeutuneet parempaan osaan eivätkä jäljelle jääneet suinkaan ole "saamattomuuttaan" jääneet siirtokuntia päivystämään. Eri puolille Argentiinaa Misionesista siirtyneistä tai Suomesta suoraan tulleista keskuksista ovat tärkeimmät Buenos Aires esikaupunkineen ja Zárateen kaupunki Paraná-joen suiston varrella lähellä Buenos Airesia.

Paránan suiston suomalaiset toimivat viinie vuosikymmenelle asti metsänviljelijöinä ja tämä siirtokunta käsitti kymmeniä jäseniä. Nyt jäljellä oleva parinkymmenen hengen siirtokunta on etupäässä kaupunkiin muuttanutta, metsänviljelyksestä muihin elinkeinoihin hakeutunutta. Tällä suomalaisasutuksella on yli kahden vuosikymmenen traditio omasta kansallisesta yhteydenpidosta esim. kirkollisten ja kansallisten juhlien järjestelyillä. Buenos Airesin suurkaupungin suomalaisasutus on hajanaista ja sosiaalisesti hyvin epäyhtenäistä. Suurlähetystön ja merimieskirkon tilaisuudet kokoavat kuitenkin tämän yli satapäisen suomalaisjoukon muutamia kertoja vuodessa.

Miksi kurjistuminen ?

Maisteri Olavi Lähteenmäki toteaa siirtolaishistoriassaan suomalaisten joutuneen hyvin erikoislaatuisiin oloihin ilmaston, maaperän ja tapojen suhteen. Lisäksi edellä mainitut Etelä-Amerikalle ominaiset epävakaisuustekijät ovat kautta vuosikymmenien olleet vastuksina.

Varsinainen romahdus nimenomaan Misionessin suomalaissiirtokunnan taloudessa tapahtui 1960-luvun lopulla kun yerba - maten, erään vihreän teekasvin, Colonia Finlandesän pääviljelyslajin tuotantoa rajoitettiin Argentiinassa drastisin toimenpitein: pienviljelijät saivat yllättäen leikkuukiellon v. 1967. Seuraavina vuosina säilyi osittainen leikkuukiello. Syyksi ilmoitettiin ylituotanto. Yleinen käsitys on, että Paraguaysta tuotettiin kaiken aikaa yerbaa. Pienviljelijöille ei korvattu satomenetyksiä ja taloudellinen romahdus oli lähes totaalinen useiden perheiden kohdalla. Kun tuottajahinnat muutoinkin ovat alhaiset ja kun maksut korottomina kiihkeän inflaation maassa viipyvät jopa vuosia, ovat pienviljelijäin lopulta saamat maksut almujen luokkaa. Tämä pääviljelyskasvin menetys (käytännössä viljelijät eivät voineet puhdistaa vuosikasvaimia yerbapensaista, jotka kasvoivat piloille tai joutuivat rikkaruohojen tukahduttamiksi) yritettiin korvata nopeakasvuisilla tuotteilla kuten tupakalla, banaanilla ja maissilla. Kun tähän tilanteeseen tulee vanhuus, yksinäisyys ja sairaudet, on ahdistus ilmeinen.

Tuottajahinnan ja kuluttajahinnan huikea ero kertoo taloustyyppin struktuurissa olevista epäkohdista. Hyvin tiukasti rakentuneet suomalaisten koskaan tavoittamattomat välikäsiportaot kontrolloivat markkinoita. Omien tuotteiden saattaminen kolonian ulkopuolelle on ollut jokseenkin mahdotonta. Klassillinen esimerkki on ollut vuokratun kuorma-auton kääntäminen poliisikontrollista takaisin Misionesiin. Suomalaiset yrittivät viedä tuotteitaan Buenos Airesin tukkumyyntiin. "Ette kuulu ammattikuntaan", oli viranomaisen lausunto. Toisella kerralla oli yritetty kuljetusta valtion rautatiellä. Vaunu ei tullut perille. Se löytyi myöhemmin sivuraiteelta Corrientesin provinssin tasangoilla. Suomalaisten työpanos on ollut pääasiallisesti raskaassa ruumiillisessa työssä pienviljelyksen tuotantovaiheessa. Juuri tällaista "karkeaa", raskasta ja ruumiillista työtä ei latinalaisissa maissa ole arvostettu ja kun kauppa - hyvinvoinnin varsinainen lähde näissä maissa - ei ole pienelle suomalaisjoukolla varsinaisesti auennut, on jääty alunperin heik-

koon asemaan.

Suomalaisten suhtautuminen ympäristöönsä on luonnollisesti ollut ratkaisemassa jotain niistä kohtaloista, joihin vähitellen on ajautettu. Paraguay ja Argentiina, siellä etenkin Misionesin Provinssi, ovat todellisia siirtolaiskenttiä. Kymmenet eri kansalliset ryhmät ovat etsineet asemaansa. Suomalaiset ovat osoittautuneet jähmeästi aklimatisoituviksi latinalaiseen ympäristöönsä. Argentiinassa ja jonkin verran myös Paraguayssa kuulee varsinkin vaikeuksiin joutuneiden vanhusten kommenteissa "tämänmaalaisiin" melkoisen annoksen epäilevyyttä. Aidosti suomalainen on harvoin kyennyt omaksumaan aidosti argentiinalaisen otteen elämäänsä. Jotain vaikutusta tässä kehityksessä lienee myös siinä kansallisuustunnonssa, joka jo ennen suomalaisten tuloa oli noussut "aito-argentiinalaisten" keskuuteen - siirtolaisten jälkeläisiä hekin. Mainittakoon erillisenä havaintona "että etelä-Brasilian suomalaisten keskuudessa ympäristön alkuasukkaat koetaan myönteisesti ja hyvinä, ystävällisinä naapureina. Meneillään olevat tutkimukset selvittänevät, onko näillä tekijöillä sanottavansa Brasilian suomalaisten parempaan osaan siirtokuntina.

Argentiinan viime aikoina kohentuva sosiaalilainsäädäntö on antanut valoisempia näköaloja. Paraguayssa ei tällä kohdin ole näkyvissä positiivisia muutoksia.

Avustustoimet

Buenos Airesin suomalaisen merimieskirkon kautta - yli 1.500 km:n automatkan päässä Misionesista on parinkymmenen vuoden ajan avustettu vaatekeräysten tuloksilla, lehti- ja kirjatoimituksilla, kirkollisilla palveluksilla ja kotikäynneillä näitä suomalaisia. Tämä yhteydenpito on kuitenkin rajoittunut harvoin merimiespap-pien matkoihin, niistä useimmat kesälomia.

Vuodesta 1970 lähtien, kun maisteri Olavi Lähteenmäki lähti keräämään aineistoa siirtolaistutkimustaan varten ja kun toimittaja Erkki Nuorala teki Suomen televisiolle filmiä "Unohdetut suomalaiset", ovat nämä siirtolaisryhmät päässeet kirkkaampaan valokeilaan. Lisäksi Kerstin Hanfin uutisluontoinen tv-reportaasi "Pettymysten paratiisi" vuonna 1973 on lopullisesti tuonut nämä suomalaiset entisen kotimaan tietoisuuteen.

Alussa mainitun Sosiaalityön toimikunnan perustaminen 1972 merkitsi avustustoimen organisoitumista. Valtiolta haetaan pysyväistä ratkaisua lainsäädäntöteitse, toisaalta humanitaarisilta organisaatioilta ja eri kansalaiskeräyksin on hankittu vapaaehtoisia "ensiapua". Viimeksimainitut toimet ovat vuoden 1974 alusta käynnistäneet avustusjärjestelmän, jolla pyritään vaikeimmassa asemassa olevia tapauksia auttamaan siihen asti kun valtiollinen, pitkäaikainen apu saapuisi. Yhteensä Smk 76 180,50 oli saatu kerätyksi lokakuulle 1974 mennessä. Alkuunpanijajärjestöt olivat Suomen Merimieslähetyseura, Kirkon Ulkomaanapu, Sävellähja, Suomi-Seura ja Suomen Punainen Risti, joka viimeksi mainittu toimii Suomessa keräysten tilittäjänä ja edelleen toimittajana Ulkoministeriön kautta Buenos Airesin Suomen Suurlähetystön erityistilille. Sieltä varat käytetään suoraan avustustoimintaan Sosiaalityöntoimikunnan päätöksin. Tehdyn kenttätutkimuksen, viidakkoseudulle tehdyn perusteellisen tutustumismatkan, merimieskirkon seurakuntatuntemuksen ja projektin yhteydessä nimitetyn Misionessin konsulin raporttien perusteella tehdään avustuspäätökset, jotka sisältävät sekä kuukausittain maksettavia keskimäärin 200 markan avustuksia että muita tapauksen erityisluonteesta johtuvia avustustoimia. Tällaisia ovat olleet mm. lääkintä, muonitus kotiin, vuode- ja vuodevaatehankinnat, hoitomaksut jne.

Pysyväsien avun turvaamiseksi otti Suomi-Seura tehtäväkseen valmistaa ehdotuksen laiksi, joka tekisi mahdolliseksi, että suomalaiset siirtolaiset voisivat tietyin edellytyksin saada entisestä kotimaastaan kansaneläkettä. Ehdotus on jätetty siirtolaisasiain neuvottelukunnan kautta valtioneuvostolle. Suomalaisen yhteiskunnan yksityisten jäsenten reaktiot näiden vaikeaan asemaan jääneiden siirtolaisten asian tultua esiin ovat olleet vastuuta tunnustavia. Nyt odotetaan valtiovallan puheenvuoroa ja siis pysyväistä ratkaisua. Vain lainsäädännöllinen ratkaisu - taloudellisesti tuskin raskas - olisi tyydyttävä vastaus tähän todella kiperään kysymykseen yhteiskunnallemme.